

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 31. marca 1886.

Obseg: Česa je treba za vspešno gospodarstvo na kmetih. — Rastlinsko življenje. — Gospodarske izkušnje. — Razglas. Ruski lan na prodaj. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Česa je treba za vspešno gospodarstvo na kmetih.

Skoraj nobena obrt nima toliko ozirati se na razne vplive in mnogovrstne številke, kakor kmetijstvo. Celo leto se časih trudi kmet, marljivo in pridno dela, pa še naposled vendar za gotovo ne vé, bode li vse povrneno dobil po obilnih pridelkih. Premnogovrstnih je sovražnikov ali nesreč, ki mu žugajo pridelke uničiti, predno se pospravijo. Veliko je takih, katerim ne more v okom priti, na priliko uimam, mrčesom itd. Sicer pa tem preveč na rovaš narezujemo, prezirajoč lastne krivde in nemarnosti, to je, naše slabo gospodarjenje, naše prepičlo znanosti strokovnjaške. Vsled tega tudi dostikrat pravega vzroka slabim plenjatvam, slabim letinam ne vidimo, ker nas samoljubje preslepava. Zato pa tudi ne moremo ovim nezgodam v okom priti, pa tudi ne novih nesreč zabranjevati. — Pristopijo še mnogovrstni drugi zelo nepovoljni vzroki, kateri vsi kmeta tarajo v sedanjem njegovem položaji. Takošni so: veliki napredek v vseh strokah obrtnega življenja, večje potrebe, katerih dandanašnji kmetje imajo, a tudi od kmetov zahtevajo več, povzvišena cena posestvom, podražene dnine, bistveno preinačene cene kmetijskim pridelkom na evropskih trgih, ker se železnic zmiraj več dela in parobrodov na reke in morja spušča. Vse to zahteva od kmeta, da več dela in se mnogovrstniše trudi za svoj obstanek in napredek.

Rokodelec mora dobro poznati reč, iz katere kaj izdeluje, in po tej tudi orodja si priskrbeti. Kmet obdeluje zemljo. Iz nje skuša izvabiti zmiraj več in boljših pridelkov, to pa ozirajoč se na prirodne sile in gibčni kapital. Vse to pa mora skušati, da si pridobiva z mogoče majhnimi stroški, kar je pa mogoče le, ako zvesto se ravna po zakonih prirode ali natore.

Kdor se teh drži, ta bode na primer pred zimo dal izorati svoje njive, da mu jih mráz pretrese in razrahlja in zimske vlage vnide, vedoč, kako večina kulturnih rastlin potrebuje mnogo več mokrote, kakor nje po leti z dežnico dobiti morejo. Ilovato težko zemljo pretvori zimski mráz in vlaga tako ugodno, da razpadejo grude in so spomladi prhke kakor prah.

Vendar tudi spodnje plasti zemljišču je treba rahljati, da morejo korenine rastlin ložej prodirati in zrak vha-jati. Razumni kmet pozna, kako ugodno vpliva napajanje travnikov na rast trave. Preobilica vode pa škoduje, zlasti stoječa. — Tu pomaga drenaža, odprti grabni; na ta način popravi močvirnate travnike izsuši premokre njive. Množino krme zelene mora skušati pomnožiti, kar najbolje storijo detelje. Njive se tako tudi popravijo, če mnogo detelje sejemo in živine lahko več in bolje redimo, kar sedanji čas največ dobička donša. Polje je treba lepo razdeliti med sadeže in te modro vrstiti, da zaporedom detelja na vse njive pride, katere so za njo ugodne.

Živini se mora polagati z ozirom na natorne zakone živinorejstva in treba krmila prav mešati. Podobno je pri rastlinstvu ter moramo sadeže modro kolobariti, da sledi za prvim tisti sadež, kateri na dotični zemlji najbolje prospeva, najlepši pridelek obeta, pri čemur je še ozirati se na podnebje, kakšnost zemlje, na prodavanje. Dovolj znano je, da zemlja ne opeša, marveč izpita postane; njena moč nahaja se v tvarinah, iz katerih je sestavljena. Gnojila jej pomagajo do prejšnje moči, ako so prav sestavljena glede na tvarine dotičnim rastlinam potrebne. Zato mora kmetovalec tudi svoj hlevni gnoj prav gleštati ter pomagati mu z umetnimi gnojili. Sploh gospodarstvo mora dandanašnji ozirati se ne na predpise, ampak na znanstvena načela in zakone prirodoslovske.

Pri vseh pridelkih in izdelkih je treba delati. Podobno je tudi pri kmetijstvu. Nekaj delavcev porabi vsak kmetovalec. Tukaj se mu je ravnati najpoprej po navadah v okolici uvedenih in po načinu delovanja. Veliko je pa tudi zavisno od gospodarja samega. Ako je ta zadosti izobražen, prijatelj računanja, pogumen in praktičen, more si mnogo delavcev prihraniti ali z manj delavskimi rokami več doseči kakor drug s celo kopico delavcev. Prizadevati moramo si, da nas za prodajo namenjeni pridelki mogoče malo stanejo. V to svrho pomaga, če staro, neukretno orožje z novim boljšim zamenimo. Časa in dela se tako precej prihrani in tudi bolje se vse opravlja. Sčasoma je treba segati po gospodarskih strojih. Enemu samemu kmetovalcu to vendar vselej ne kaže, kajti mašine so drage in časih potrebne le za nekoliko dni v vsakem letu. Po tem takem bi posameznik preveč denarja v mašine brezkoristno vtaknil. Drugače pa je, ako se

več kmetovalcev združi. Ti zamorejo si omisliti tudi bolj drago mašino. Združene moči veliko izdajo. Treba je delati na to, da te zadrage vsakovrstne zmiraj bolj širijo med kmetovalstvom. Po tej poti morejo pridelovalne stroške znatno zmanjšati. Za uspešno gospodarjenje na kmetih je tudi treba nekaj kapitala, kakor je uže iz povedanega jasno. Pod kapitalom pa ne razumevamo samo suhih denarjev, ampak tudi vsa gospodarska poslopja, orodje, živino, gnoj, krmo, zrnje, steljo. Vsega tega potrebuje kmetovalec in je moral denarje šteti, ali svoje ali izposojene. Vsakako pa je jasno, da moramo kapital mogoče dobro in zanesljivo obrestovati. Dolžni smo ga toraj tam in tako porabiti, da nam hitro obresti vrača in se sam poplačuje, na kar ga zopet za drugo pridelovanje in izkoristenje obrniti moremo. Krivo bi pa kdo s kapitalom ravnal, ako bi najprvo šel staviti velikanskih gospodarskih poslopij med tem, ko so njive in travniki popolnem še zanemarjeni, Pridelki prostorov v poslopijih ne napolnujejo in torej res ni bila nikakošna potreba jih staviti. Zopet drugi kmetovalci imajo to napako, da pri dražbanji posestev ceno kvišku ženejo.

Vsakateri, ki zna računati, takoj sprevidi da vloženi kapital ne bode nikdar zadostno obrestovan. Marsikateri kmetovalec ves denar, kojega si pripravi, porabi za nakup novih posestev. Tako ravnanje je krivo. Veliko bolje bi storil, če bi staro svoje zemljišče izboljševal in bolje obdeloval ter kapital obračal za drenaže, za vodotoke ceste, umetna gnojila. Vendar pri tem mora kmetovalec dobro preračunati, kako daleč sme se tukaj spuščati v potroške, da ne bode preveč; na pr. umetna gnojila sodijo skoraj za vsaki svet in pomnožujejo pridelok. Toda paziti je, da bodo pridelki denarja več dajali, kakor se je za umetna gnojila porabilo, in sploh veliko več donašali, kakor poprej.

Ogromna večina kmetovalcev vendar se malo zanima za napredek in izboljševanja med tem ko drugi brez vsacega pametnega črteža izboljšujejo svoja posestva. Preveč denarjev potrosijo, malo dobička vjamajo in tako druge le splašijo, da ničesar ne storijo za izboljševanje. Vzrok temu je, ker nočejo računati.

Kapital se mora tako porabiti, da nam donša gotovih in mogoče velikih obresti. Kmetovalec ima tukaj mnogo prilik, da svoj kapital dobro izkoristi. Slabo ravnajo pa tisti kmetovalci, kateri, zapeljani po slučajno visoki ceni kakošne trgovinske rastline, se te kar poprimajo ter jo zasajajo in pridelujejo na škodo drugim sadežem. Ne marajo za izpito zemljo, še veliko denarja žrtvujejo za nove nasade in se tako sami strmoglavijo v nesrečo in propad brž, ko pridelkom poprejšnja visoka cena izgine.

Kmetovalec naj ne pozabi, da si more z živinorejstvom najbolje pomagati. Tukaj precej zapazi, dobiva li od vloženih kapitalov primernih obrestij ali ne. Mora tedaj prizadevati si svoje živinorejstvo povzdignoti tako, da si omisli boljših plemen z mogoče izvrstnim životom, katerih živali hitro rastejo in rano se razvijejo in umogočijo, da naloženi kapital z obresti kmalu dobimo nazaj. Strezba mora živalim biti vselej zadostna in marljiva. To pomeni toliko, kakor če kdo svoj kapital varno naloži. Nemarnost v postrežbi živinske žuga z izgubo kapitala. Sicer pa še vkljub vsej natančnosti in marljivosti v postrežbi nesreče nas obiščejo. In zoper te pomaga zavarovanje pri zaupanju vrednih, a ne predragih zavarovalnicah.

Kedar kmetovalec svoje imetje pri kakošni zavarovalnici zavarovano ima, tedaj uživa tudi več kredita, ki ga more kakor spreten podjetnik porabiti v gospodarstvu. Časih pridejo tudi za kmetovalca hude

denarne stiske. Ni ga dobiti denarja drugače, kakor le proti velikim obrestim. Če ne dobi denarjev, prisiljen je po slepej ceni prodati svoje pridelke ali pa pride oderuhom v pest. Tudi tukaj bi mu zadrage mogle še najloži pomagati. Zato nujno priporočamo posojilnice ali kreditne zadrage. Kjer jih ni, naj se osnujejo. Vsaka občina bi naj jedno imela in vsak posestnik zraven bil. Sploh rečeno pa bode tedaj kmetistvo začelo se na bolje obračati, kedar bodo kmetje računali in prirodne zakone opazovali in se po njih ravnali.

Bistre glave, znanstveno izobražene je sedaj kmetovalcem treba. V to so pa dobre šole, napredovalni gospodarski kurzi, kmetijske šole potrebne. Kakor obrtne bi tudi kmetijske šole naj bile dobro obiskovane.

Učenost je dostikrat več vredna kakor denar. Nobeden vesten oča naj tega ne pozabi. Kmetijstvo nam mora veljati kot glasilo našega stanu. Zadržno življenje nam pomaga v marsikaterih zadevah in jači stvari. Okovi in spona dosedanjih navad naj se hitrej ko mogoče otresejo.

Rastlinsko življenje.

(Dalje.)

4. O rastlinskem živežu.

Kmetovalec je v službi rastlinske presnove. On zbira naravine snovi ter jih pretvorja pomočjo naravnih sil v svoje pridelke in izdelke. On zbira dušik in ogljikovo kislino zraka in gnoja, on poiše v zemlji rudninske snovi ter vse to prinese na prodaj v obliki žita, sadja, vina, živine itd. Kmetovalec mora si staviti pri svojem pridelovanju dve važni vprašanji:

1. Kako si pridobim rastlinske redilne snovi najceneje, na kakošni način si jih popolnem izkoristim in kako jih pretvorim v svoje pridelke?

2. V kakošni obliki naj prinesem te redilne snovi na prodaj? Kajti enkrat splača se nam, pridelovati žito ali druge rastline, drugikrat zopet bolje rediti živino. Na vse to pa vplivajo različne krajevne in kupčijske razmere.

Ni kmalo za kmetovalca važnejšega vprašanja, kakor je ono o gnoju. Vsa politična vprašanja niso toliko pomenljiva, kakor priprosto vprašanje: ali damo zemlji vse to nazaj, kar jej odvzamemo? Ali ne postaja naša zemlja od leta do leta revnejša, ali pa smo mi li v stanu privedno rastočih potrebah vedno več in več gnoja napravljati, množico naših pridelkov povečati in našo zemljo izboljšavati?

Verjemi mi kmetovalec: priprosti kmetič, ki je v stanu pridelati tam dve bilki trave, kjer je rastla poprej le ena, je za človečanstvo koristnejši kakor največi zmagovalac v vojskah. Svetovne države razpršile so se, kakor pleve v veter, zmagovalca, kojega milijone ljudi preklinja, spominja se le še zgodovina; ponižno delovanje kmetovalčevega je pa blagoslovljeno s koristnimi in dobrimi deli, katera bogatijo svet.

Naši očetje menili so, da uže vse storijo za dobro vspevanje rastlin, ako dajo zemlji gnoj svoje živine. Oni so bili zadovoljni s pičlim pridelkom, kojega so dobivali s pičlim gnojenjem.

Odkar so pa železnice pričele vplivati tudi na kmetijstvo, odkar so cene za posestva, dnino in davke tako močno poskočile in kmetijski pridelki dvakrat,